Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Promemorian EU:s penningtvättspaket

Fi2026/01654

I promemorian lämnas lagförslag för att anpassa svensk rätt till EU:s penningtvättspaket. Bland annat föreslås att penningtvättslagen, registerlagen och lagen om konto- och värdefackssystem ska upphävas och ersättas av nya lagar, att fler företag ska omfattas av skyldigheterna att motverka penningtvätt, finansiering av terrorism och kringgående av riktade ekonomiska sanktioner och att registret över verkliga huvudmän ska innehålla fler uppgifter samt att Bolagsverket ska få ett utökat ansvar att säkerställa att uppgifter i registret är korrekta.

Utgångspunkter

Konkurrensverket har i uppdrag att verka för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet till nytta för konsumenterna samt en effektiv offentlig upphandling till nytta för det allmänna och marknadens aktörer. Yttrandet avgränsas till sådana aspekter som följer av Konkurrensverkets ansvarsområden. Yttrandet följer den struktur och de rubriker som används i promemorian.

I enlighet med Finansdepartementets önskemål lämnar Konkurrensverket kommentarer särskilt på avsnitten 8.5, 8.11 och 14.14.2.

8.5 Tillsynsorganens verktyg vid tillsyn

I promemorian föreslås bland annat att gällande bestämmelser som ger tillsynsorgan befogenhet att, när det bedöms nödvändigt, genomföra en undersökning på plats hos en ansvarig enhet som är föremål för tillsyn i sak ska föras över till den nya penningtvättslagen. I promemorian föreslås också en kompletterande bestämmelse som anger när tillsynsorganen får genomföra en platsundersökning utan förhandsanmälan och kompletterande bestämmelser som tydliggör tillsynsorganens befogenheter vid platsundersökningar och begränsningar av tillsynsorganens möjlighet att ta del av handlingar som omfattas av advokats tystnadsplikt.

Konkurrensverket
Ringvägen 100
SE-118 60 Stockholm
+46 8 700 16 00
konkurrensverket@kkv.se
www.konkurrensverket.se

Konkurrensverket har en omfattande erfarenhet av att genomföra platsundersökningar utan förhandsanmälan enligt 5 kap. konkurrenslagen (2008:579) (KL), som enligt promemorian har varit förebild för förslagets utformning i den delen. Det är även Konkurrensverkets befogenheter vid platsundersökning i 5 kap. 6 § KL, som i tillämpliga delar föreslås vara förebild för tillsynsorganens befogenheter när dessa ska tydliggöras. Platsundersökning i affärslokaler hos ett företag som är föremål för utredning sker för Konkurrensverkets del enligt 5 kap. 3 § KL. Vad gäller platsundersökningar i privatbostäder och andra utrymmen som nyttjas av styrelseledamöter och anställda i företaget som utreds, och som inte sammanfaller med affärslokaler, har Konkurrensverket möjlighet att genomföra även sådana. Prövningen om en sådan undersökning ska få genomföras görs då enligt 5 kap. 5 § KL. Vid undersökning hos privatpersoner finns ett tillkommande rekvisit i lagtexten jämfört med undersökning hos företag, nämligen att det ska finnas särskild anledning att anta att bevis finns hos den som ansökan gäller. För Konkurrensverkets platsundersökningar hos företag såväl som i privatbostäder krävs föregående domstolsbeslut i enlighet med vad som föreskrivs i 5 kap. 3–5 §§ KL.

Enligt promemorian bör tillsynsorganen, till skillnad från Konkurrensverket, inte få genomföra en undersökning på plats i de fall den ansvariga enhetens affärslokaler sammanfaller med en privatbostad, på grund av åtgärdens ingripande karaktär samt att sjätte penningtvättsdirektivet inte uppställer något krav på platsundersökning i de fallen. Konkurrensverket vill mot den bakgrunden uppmärksamma skillnaden i möjlighet till effektiv bevissäkring som, om förslaget genomförs, kommer att gälla i förhållande till olika ansvariga enheter beroende på var dessa har sina respektive affärslokaler. Konkurrensverket har vid ett flertal tillfällen ansökt om domstols godkännande och genomfört platsundersökningar i affärslokaler som även sammanfallit med privatbostäder. I dessa fall har bestämmelsen om undersökning i företagets affärslokaler, dvs. 5 kap. 3 § KL, tillämpats. Utifrån syftet med regelverket och tillsynen av detta, anser Konkurrensverket att det bör övervägas om det inte är lika relevant för tillsynsorganen som för Konkurrensverket att få möjlighet att genomföra platsundersökningar i affärslokaler som sammanfaller med styrelseledamöters eller anställdas privatbostäder. Detta för att inte vissa verksamheter ska komma undan den här tillsynsåtgärden. I förlängningen skulle affärsverksamheter som vill undvika tillsyn till och med kunna välja att anpassa var verksamheten bedrivs just med det syftet. Om en sådan ordning införs är det, i likhet med vad promemorian föreslår för Bolagsverkets platsundersökningar i affärslokaler som sammanfaller med privatbostäder, rimligt att det krävs tillstånd från domstol innan åtgärden inleds. Konkurrensverket vill i detta sammanhang även uppmärksamma att möjligheten att genomföra platsundersökningar i privatbostäder, även när dessa inte sammanfaller med affärslokaler, har varit viktig för verkets bevissäkring i vissa utredningar. Det har då exempelvis varit fråga om att en anställd under pågående platsundersökning hos företaget förvarat en bärbar företagsdator i den egna bostaden. Efter ansökan och tillstånd av domstol enligt 5 kap. 5 § KL har Konkurrensverket kunnat säkra en undersökning av datorn redan

i samband med platsundersökningen hos företaget, vilket bidragit till en effektiv tillsyn och bevissäkring.

När det gäller tillsynsorganens befogenheter vid en platsundersökning föreslår promemorian bland annat en rätt att få tillträde till affärslokaler där den ansvariga enhetens verksamhet bedrivs. Det är oklart om detta förslag fullt ut motsvarar Konkurrensverkets befogenhet i 5 kap. 6 § 1 KL där det framgår att Konkurrensverket vid sina platsundersökningar hos företaget har rätt att få tillgång till lokaler, markområden, transportmedel och andra utrymmen (exempelvis företagsbilar, arkiv, lagerutrymmen etc). För att stärka möjligheten till effektiv tillsyn anser Konkurrensverket att det finns skäl att överväga om befogenheten för tillsynsorganen bör motsvara Konkurrensverkets befogenhet i det avseendet.

På liknande sätt som gäller vid till exempel Konkurrensverkets platsundersökningar, föreslår promemorian att tillsynsorganen vid sina platsundersökningar inte ska kunna ta del av handlingar med uppgifter som omfattas av advokats tystnadsplikt. Promemorian bedömer dock att det inte finns behov av att införa en bestämmelse motsvarande den i 5 kap. 11 § KL, som reglerar vad som gäller om Konkurrensverket och den som berörs av undersökningen har olika uppfattning om huruvida en handling omfattas av sådan tystnadsplikt eller ej. Frågan om så kallad advokatsekretess aktualiseras i alla Konkurrensverkets platsundersökningar eftersom det är vanligt förekommande att företag som undersöks anlitat advokat i frågor som relaterar till det utredda förfarandet. Bestämmelsen i 5 kap. 11 § KL behöver förvisso sällan användas i dessa situationer, men den har ändå ett värde för samtliga berörda under en platsundersökning. Den motverkar alltför vidlyftiga krav på advokatsekretess från företag och ombud, men bidrar sannolikt också till att öka förtroendet för myndighetens bedömningar av advokatsekretessen eftersom företaget har en reell möjlighet att ifrågasätta myndighetens bedömningar. Konkurrensverkets erfarenhet är att blotta existensen av bestämmelsen underlättar det praktiska genomförandet av Konkurrensverkets platsundersökningar.

Konkurrensverket har i övrigt inga invändningar mot förslaget.

8.11 Tillsynsorganen och andra myndigheter ska tillhandahålla information till finansunderrättelseenheten

I promemorian föreslås att tillsynsorganen ska underrätta finansunderrättelseenheten om de vid inspektion eller på annat sätt har upptäckt en omständighet som kan antas ha samband med eller utgöra penningtvätt, förbrott till penningtvätt eller finansiering av terrorism. Även andra myndigheter ska, om det inte hindras av sekretess, underrätta finanspolisen om omständigheter som kan antas ha samband med penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Konkurrensverket anser det är viktigt att konkurrensen mellan företag inte snedvrids av att vissa aktörer inte betalar skatter och avgifter på ett korrekt sätt eller på annat sätt underlåter att följa de lagar och regler som gäller. Konkurrensverket anser att alla myndigheter bör medverka i arbetet mot olika former av ekonomisk brottslighet och tillstyrker därför förslaget.

14.14.2 Bolagsverkets verktyg vid kontroll

I promemorian föreslås att Bolagsverket i samband med sina kontroller av uppgifter i en anmälan om registrering i registret över verkliga huvudmän eller i registret ska få förelägga 1. en registreringsskyldig person, och 2. verkliga huvudmän och ägare till den juridiska personen eller konstruktionen som kontrollen gäller, att lämna de uppgifter och ge tillgång till de dokument som myndigheten behöver för sina kontroller. Ett föreläggande om att lämna uppgifter eller ge tillgång till dokument ska få förenas med vite.

Bolagsverket ska, när det är nödvändigt för myndighetens kontroller av uppgifterna i en anmälan eller i registret, få genomföra en undersökning på plats hos en registreringsskyldig person samt hos vissa former av förvaltare om en sådan undersökning är proportionerlig. Om platsen är en privatbostad, för att denna sammanfaller med affärslokalen eller sätet, föreslår promemorian att det ska krävas tillstånd från Förvaltningsrätten i Stockholm innan åtgärden inleds. Promemorian föreslår inte några särskilda bestämmelser som innebär att platsundersökning ska få genomföras utan att den registreringsskyldiga personen dessförinnan underrättats och fått möjlighet att yttra sig. Promemorian hänvisar i sammanhanget till det begränsade utrymme för Bolagsverket och domstolen som följer av förvaltningslagstiftningen, att avstå kommunikation till part om det kan befaras bli avsevärt svårare att genomföra beslutet annars. Precis som promemorian konstaterar i förhållande till tillsynsorganen, bör planläggningssekretessen i 17 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (OSL) vara tillämplig på platsundersökningar som Bolagsverket genomför. Samma bestämmelse gäller för Konkurrensverket vid platsundersökning enligt KL. Det kan noteras att när Konkurrensverket ansöker om tillstånd i domstol hemställer verket regelmässigt även om överförd sekretess i domstol enligt 43 kap. 2 § OSL fram till dess att undersökningen påbörjats.

Av promemorian framgår att med affärslokaler och säte avses platsen där den juridiska personen bedriver verksamhet respektive har registrerad adress. Vilka närmare befogenheter Bolagsverket ska ha vid genomförandet av en platsundersökning framgår dock inte (jämför hänvisningen i promemorian till 5 kap. 6 § KL för tillsynsorganen). Om det för att uppfylla syftet med platsundersökningen, dvs. för att kontrollera uppgifterna i en anmälan till, eller i, registret över verkliga huvudmän, kan vara nödvändigt för Bolagsverket att undersöka även andra utrymmen som den juridiska personen disponerar, till exempel transportmedel, bör detta tydliggöras.

Konkurrensverket noterar att promemorians förslag vad gäller platsundersökningar, huruvida dessa ska få genomföras utan föregående underrättelse till part, i affärslokaler som sammanfaller med privatbostäder (och därmed om det ska krävas föregående domstolsbeslut) samt vilka befogenheter som ska vara tillämpliga vid undersökningarna, skiljer sig åt mellan tillsynsorganen och Bolagsverket. Olika behov mellan tillsynsorganen och Bolagsverket vad gäller bevisinsamling kan medföra befogade skillnader i regelverken mellan tillsynsområdena. Konkurrensverket kan inte bedöma om det finns en sådan skillnad i behov i detta fall, men anser att eventuella skillnader bör grundas på en väl genomtänkt bedömning där de olika behoven beaktas i förhållande till regelverkets syfte, så att såväl tillsynsorganen som Bolagsverket får ändamålsenliga verktyg för att uppnå en effektiv tillsyn enligt de föreslagna regelverken.

Enligt promemorian bör Bolagsverket vid sina platsundersökningar inte kunna ta del av handlingar med uppgifter som omfattas av en advokats tystnadsplikt. Förslaget har utformats efter vad som gäller vid Konkurrensverkets platsundersökningar enligt konkurrenslagen. Promemorian ser inte heller för Bolagsverkets platsundersökningar behov av att införa en regel som hanterar vad som gäller om myndigheten och den som berörs av undersökningen har olika uppfattning om huruvida en handling omfattas av sådan tystnadsplikt. Konkurrensverket hänvisar i det här sammanhanget till vad som redan framförts i frågan, i förhållande till tillsynsorganen.

Konkurrensverket har i övrigt inga invändningar mot förslaget.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Marie Östman. Föredragande har varit rådet Stefan Jönsson.